

Yetkili

Mühendislik"

kavramı üzerinden

tartışmalar çeşitli

platformlarda

yapılıyor. Henüz

kavramlar üzerinde

Mühendislik ve

Mimarlık

çevrelerinde

birlikteliklere

ulaşılammışken bu

defa

Üniversitelerarası

Kurul'un başlattığı

uygulama ve Avrupa

Birliğine uyum

karmaşası içinde

Mühendislik Ünvanı

da ortadan yok

oluyor.

Yayın Komisyonumuz, mühendislikte yetkinlik ve belgelendirme konularında görüşlerin olgunlaşmasına katkı sağlamak üzere Bültenimizde birkaç sayıda bu konuyu işlemeyi kararlaştırmıştır.

İlk olarak 3-6 Nisan 2003 tarihinde Ankara'da düzenlenen II. Mühendislik Mimarlık Kurultayı'nda sunulan görüşlerin derlemesini yayınlıyoruz.

NEDEN EVET?

Sözcük olarak; yeterlilik, bir işi yapma gücünü sağlayan özel bilgi, ehliyet sahibi olma durumudur. Yetkin ise, gerekli olgunluğa erişmiş, kamil, mükemmel anlamına gelir.

Mühendislik ya da mimarlık lisans eğitimi, bilim ve teknolojinin günümüzde eriştiği düzeyde, "meslek yaşamı boyunca sürecek meslek içi eğitime olanak sağlayacak temel bilimsel eğitim" olarak tanımlanmaktadır. Yani, bir mühendisin ya da mimarın diplomasını alır almaz uzmanlık gerektiren mesleki etkinliklerde bulunması söz konusu olmamalıdır. Lisans eğitimi üzerine mutlaka, ilgilinin çalışacağı alanda uygulamaya yönelik ek eğitime tabi tutulması gerekir. Bilim ve teknolojinin iç içe geçtiği günümüzde, uzmanlık

alanları hızla artmakta, disiplinler arası bir nitelik taşımaktadır. Bu durum karşısında, ya her bir uzmanlık alanı bir diplomaya konu olacak ve her diploma alanının yetkileri yasalarla belirlenecektir, ya da bu alanla ilgili düzenlemeler meslek örgütüne bırakılacaktır.

Türkiye'de mühendislik ve mimarlık, 17 Haziran 1938 tarihli ve 3458 sayılı yasa ile düzenlenmiştir. Yasaya göre, mühendislik ve mimarlık unvanı ve yetkisi ile sanat icra etmek için mühendislik veya mimarlık tahsiline dayalı diploma sahibi olmak gerekli ve yeterlidir. Lisans eğitimi bitirip diploma alan herkes isterse bir günlük deneyimi bile olmasın, sınırsız imza yetkisine sahip olmaktadır. Bu durumun hem mühendislik mimarlık yönünden

hem de toplumsal açıdan sakıncalı olduğu açıktır.

Mühendislik ve mimarlık eğitimi konusunda eğitim kurumlarının genel olarak yeterliliği tartışılmakta iken, eğitimin, özel olarak da mühendislik ve mimarlık eğitiminin kalitesinde eğitim kuruluşlarına göre önemli farklılıklar bulunmaktadır. Diğer yandan, ülkemizdeki çeşitli üniversitelere bağlı fakültelerde toplam 291 bölümde 39 ayrı mühendislik dalında öğretim görülmektedir. Bu bölümlerde güncel eğitim programına sahip, yeterli sayıda öğretim üyesi ve yeterli ve çağdaş laboratuvar olanakları ile öğretim yapıldığını söylemek olanaksızdır. Oysa 3458 sayılı Mühendislik Mimar-

lık Yasası eğitimi yeterli ya da yetersiz olmasına bakmaksızın geçerli diplomaya sahip her mühendisin ya da mimarın mesleki etkinlikte bulunmasına olanak sağlamaktadır.

Mühendislik ve mimarlık etkinlikleri ile ilgili temel kaygı, bu etkinliklerin toplumun güvenliği ve sağlığını ön planda tutarak gerçekleştirilmesi olmasıdır. Bu nedenle de, mesleki açıdan yeterliliği tartışılmalı meslek üyelerinin toplum güvenliği ve sağlığını tehlikeye atmasına izin verilmemelidir.

Eğitim eşitsizliğinden kaynaklanan mesleki yeterlilik sorunu, bu eşitsizliği pekiştirme sonucunu doğuracak bir uygulamayla çözümlenemez. Bu

nedenle mesleki yeterliliğin saptanması ve belgelenmesi Odaların meslek içi eğitim görevlerini de yerine getirmeleriyle birlikte düşünülmelidir.

Ayrıca tüm mühendislerin ya da mimarların aynı kriterlere göre değerlendirilmesi de söz konusu olmamalıdır.

Mesleki yeterliliğin Odalar tarafından belgelenmesinin bir başka yönü de meslektaşların “mesleki davranış ilkelerine” göre denetlenebilmesini sağlayacaktır. İlgili bölümde önerildiği gibi belge verilmesinde ve yenilenmesinde mesleki davranış ilkelerine uygunluk yeterliliğin bir ögesi olarak ele alınmalıdır.

NEDEN HAYIR?

Yetkin mühendislik yasa taslağı bugünkü haliyle yasalaştırılmaz. Ancak mühendislik-mimarlık eğitiminin ve esas olarak mühendisliğin ve mimarlığın ne kapsamda düzenlenmek istendiğini açıkça ortaya koyması açısından oldukça anlamlıdır.

Yasa iki yönlü değişime yol açacak. Birinci ayağında akreditasyon gerekçesiyle özellikle çok uluslu sermaye çevrelerinin

eğitim programlarına müdahalesinin önü açılacak ve üniversite eğitiminin hiçleştirilmesi ile oluşacak boşluğun doğal olarak dışarıdan alınacak eğitim üzerinden kapatılması yoluna gidilecek. Sonuç olarak tüm bunlar eğitimde sürdürülen özelleştirme politikasına yeni bir halka eklenmiş olacak. İkinci ayağında ise; mühendislik-mimarlık alanında yaşanacak dönüşümle mimar ve mühendisler arasında

kastlaşma başlayacak, bu yeni mezunlar üzerinden açık bir sömürü alanı oluştururken, diğer yandan ise mühendislik-mimarlık sektörü “üstün yetenekli” Avrupalı mimar-mühendislere bırakılacak. Yasanın kapsamının genişliği ölçüsünde sahip olduğu büyük rant potansiyeli, birçok kurumun iştahını kabartıyor.

Mühendisliğin bazı hizmetlerinde, bilgi ve deneyim

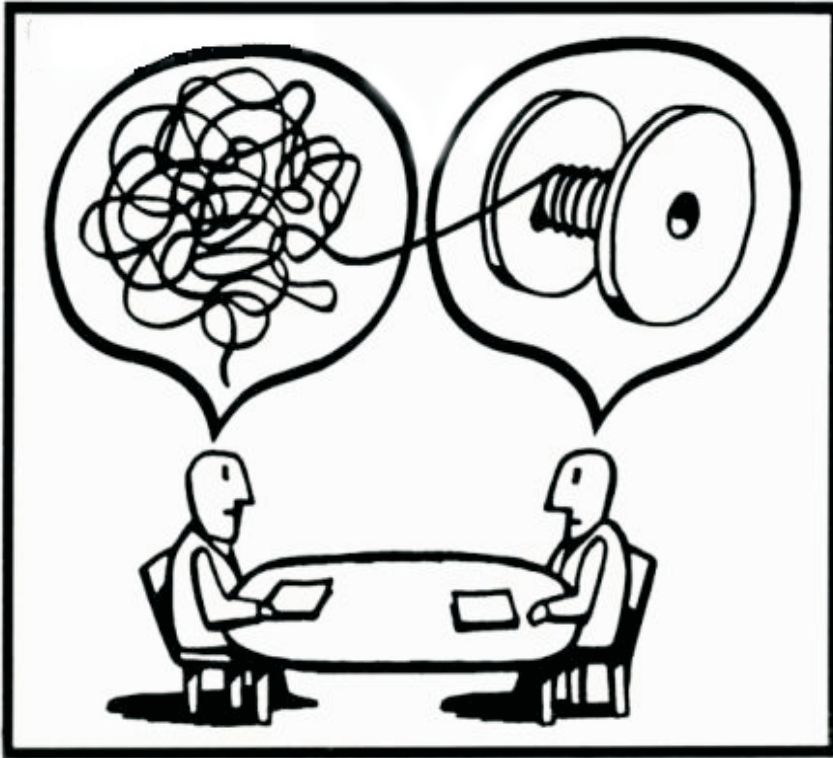
eksikliğinden dolayı yanlış uygulamaların olduğu bir gerçektir. Bu tür yetersizliklerden kaynaklanan uygulamaların önüne geçmek için bir hizmetin, işin ehli tarafından yapılmasını savunmak en akılcı ve mantıklı yoldur. Buradan yola çıkarak tartışmayı yapmak. Burada asıl tartışma konusu sorunu üreten şeyin kökenine inmeden üstten üretilen çözümlerdir. Aslında herkes mühendislik-mimarlık alanındaki eksikliklerin eğitim sistemiyle ilgili olduğunun farkında, ancak gerçekleri gizlemek açıkça işlerine geliyor. Tartışılması gereken, her mühendis ve mimarın yeterli bilgi ve deneyimi edineceği sağlıklı süreçlerinin nasıl

yaratılması gerektiği olmalıdır. Bu anlamda da uzmanlık, mesleki yeterlik konusunda; mühendislik-mimarlık eğitiminin niteliği kendiliğinden merkeze oturmaktadır. Toplumsal gereksinmelere göre kurgulanmayan, bilimsellikten uzak, mevcut piyasa sistemine eleman sağlayan, üretime yönelik uygulamalardan kopuk alan mevcut eşitsiz eğitim sistemi sömürü düzeninin bir parçası olarak sorunların ana kaynağını oluşturmaktadır. Teori ve uygulamayı bütünselleştirecek içerikte, bilimsel, eşit, parasız bir eğitim, nitelikli mimarlık mühendislik hizmetinin üretilmesini de sağlayacaktır. Belirli bir alandaki, yeterlilik ve yetkinlik de, mü-

hendislik eğitiminin başlangıcından itibaren ele alınması gereken bir süreç olmalıdır.

Yasanın uygulamaya geçmesi ile birlikte halen piyasada belirli yer edinmiş zaten ayrıcalıklı olanların şu anki konumları, belge sahibi olacakları için güçlenecek, böylece tekelleşme ortaya çıkacaktır. Yaratılan bu kastaşma belgesiz olanları doğal olarak işsizliğe iterken, diğer taraftan işsizliğin artarak sürdüğü mühendislik-mimarlık alanında iş bulma şansını da çoğunlukla asgari ücret altı koşullarda elde etmiş ve yetkin olmak isteyen yeni mezunlar, usta çırak ilişkisi içinde adeta her koşula mahkum çalışma sistemi içinde köleleştirilecektir. Böylece her türlü sömürüye açık, elinden tüm hakları alınmış, itaatkâr yeni bir mühendis-mimar grubu ortaya çıkacaktır.

Belgeli bir mühendis yanında iş bulanların, yetkili olmak için aynı uzmanlık alanında geçirmesi gereken süreyi tamamlamaları kapitalizmin kriz koşullarında zor olacağı gibi, işsiz ve sermayesiz kalan mühendis ve mimarların yetkinliğin geçerli olacağı piyasa koşullarında yetkili olmayarak iş bulma şansları ise hiç kalmayacaktır.

MÜHENDİSLİKTE YETKİNLİK

TMMOB'nin kendi kurulları içinde, odalarında yıllardır tartışılan bir konu “uzmanlık, mesleki yeterlilik, mesleki yetkinlik, yetkili mühendis, meslek içi eğitim” konusu. Bu konu ilk kez 2. Mühendislik Mimarlık Kurultayı'nda kabul edilerek yazılı şekle getirilmiştir. Önceki dönem TMMOB Yönetim Kurulu tarafından 38. Genel Kurula getirilen “Meslek içi eğitim ve belgelendirme” yönetmeliğinin Genel Kurulca kabulü ile de TMMOB'nin resmi bir belgesi ve iç hukuku şekline dönüşmüştür. Ülkenin gerçeği sonucu eğitim düzeyleri farklı okullardan mezun olan arkadaşların mühendislik düzeyinin farklı olacağı açıktır. Laboratuvarıyla, ders kitabıyla, öğretim elemanı yeterliliği ile daha gelişmiş olanaklara sahip bir üniversitede eğitim alan bir arkadaşımızla, hiçbir yeterli donanımı olmayan, laboratuvarı olmayan, profesörü olmayan bir bölümde eğitim alan arkadaşımızın arasında büyük bir fark olduğu açıktır. Böylesi yetersiz koşullarda eğitim görmüş bir mühendisin yaptığı “meslek” de başarılı olmayacaktır. Mühendislik, doğrudan

insan yaşamını ilgilendiren bir meslektir. Yapılan “meslek”de sıfır hata zorunludur. Bu nedenle de TMMOB, mühendislerin yeterli donanıma sahip olmalarını ve işlerini ancak bu donanımla yapmalarını savunur. Yönetmelikle sonuçlanan tartışmalar böylesi gereksinimden doğmuştur. Yoksa bu çabalar birilerinin söylediği gibi AB uyumlulaştırma projelerinin sonucunda çıkmış değildir.

TMMOB'nin görüşü belgelendirilmiş mühendisliğin gerekli olduğu yönündedir. TMMOB'nin konu ile ilgili Genel Kurul kararı olarak yaşama geçirilen yönetmeliğinin dışında TMMOB'ye mal edilerek söylenen her türlü söz yanlıştır. TMMOB'nin yazılı belgelerinin dışında odaların veya kişilerin görüşleri kendilerini bağlar. TMMOB yönetmeliği ve kurultay kararları yayınlarla ve raporlarla kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. TMMOB'nin ilgili yönetmeliğinde söylenen “mesleki denetimin yapılabilmesi, yetkili üyelerin tanımlanması, üyelerin mesleki çalışmaları süresince yaptıkları işleri ve tamam-

ladıkları eğitimlere dayanan uzmanlıklarının odalarca belirlenmesi, belgelendirilmesi ve gerekli yetkili üyelerin kamuoyuna önerilmesini sağlamaktır”. Bunun nasıl yapılacağını odalar belirler. Odalar da öğrenim programı, uygulama alanları, mesleki bilimsel gelişmeleri, ülkenin teknolojik durumunu, kamuoyunun ve üyelerin istemlerini dikkate alarak ve gerektiğinde oluşturacağı mesleki-bilimsel kurullara danışarak, üretilen ürün yada hizmetlerde kamu yararına mesleki denetimin sağlanması konusunda mesleğin uzmanlık konularını ve uzmanlığın hangi koşullara göre belgeleneceğini belirler.

Bunun dışında TMMOB'ye atfedilen her söz yalandır ve yanlıştır. Ülkemizde de örneğin Serbest Muhasebecilik Mali Müşavirlik ve Avukatlıkta benzeri sistemler yıllardır süregelen ve işleyen böylesi bir süreç devam etmektedir. Tartışmalara TMMOB üzerinden katılanların ülkemizde diğer meslek alanlarının düzenleniş biçimlerini anlamaya çalışmaları gerekmektedir. Bir yurttaş, sadece diploması gereği “mühendis”

olan; ancak bilim ve teknolojinin gelişmelerinden haberi olup olmadığı bilinmeyen, bunları takip edip etmediği bilinmeyen bir kişiye meslek hizmeti almak için ulaştığında, bu ulaşım piyasa koşulları ile mi olmalıdır? Yoksa bu kişiye ulaşım, nitelikleri yetki düzeyleri ve yeterlilikleri odaları eliyle belirlenmiş bir yöntemle kendini ifade edebilen bir noktadan mı olmalıdır? İşte mühendislerin belgelendirilmesi tartışmalarının odağı bu olmalıdır. Tam da bu noktada **odaların görevi, “donanımı ülke şartları gereği yeterli olmayan bir mühendisi meslek içi eğitim olanakları aracılığıyla geliştirmek” olmalıdır.** Uzmanlık alanlarında yeterli olanların dökümüne sahip olmak, üyelerin belgelendirilmesi ile mümkün olacaktır. TMMOB ve odaların bu ülkede “maalesef” “mühendis”leri mühendisleştirmek gibi bir görevi vardır. Çünkü mühendislik okullardan mezun oldum demekle oluşan bir meslek değildir. Yaşam boyu eğitimin zorunlu olduğu, deneyimin esas alındığı bir meslektir bu. Hele ülkemizde açılıveren asparagas üniversitelerin olduğu da bilinen bir gerçekse konunun önemi çoğalıyor. Mühendis yanlış yaparsa doğrudan “insan” zarar görür. Mühendis kendini yeterli

donanıma getirmek zorundadır. Odası da bunun koşullarını hazırlayacak, bunu kolaylaştıracak, sonunda da üyesini belgelendirecektir.

Meslek içi eğitim hizmetleri üç dört Odamızda şimdi sistemli olarak yürütülebilmektedir. Bu dönem tüm odalarımızda bunun önemli altyapı çalışmaları tamamlandı. Bu bizim çok önemseydiğimiz bir çalışma alanıdır. Öte yandan üniversitelerin kendi aralarında mühendislik eğitimi programlarında farklılıklar olabilmektedir. Kurultay kararlarımıza göre odalarımız her mühendislik alanına ayrı olmak üzere asgari eğitim koşul ve programlarını hazırlayıp üniversitelere yol göstermek durumundadır. Mühendislik eğitime müdahale kısmı esas olarak bu noktadan olmalıdır. Örneğin; laboratuvarı olmayan bir bölümün gerekiyorsa kapatılması yönünde çağrıyı odalarımız yapabilmelidir. Bunun yanında TMMOB olarak “mühendislik bölümlerinin akreditasyonu gereklidir ve TMMOB'nin de içinde yer aldığı (Mühendislik Değerlendirme Kurulu) MÜDEK'in bölümleri belgelendirme çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır” diyoruz.

Türkiye'de %25'i işsiz ya da meslek dışı bir işte çalışan, mühendis-mimar-şehir plancısı topluluğunun meslek örgütüyüz.

Yatırımın olmadığı bir ülkede, IMF ve Dünya Bankası politikaları gereği yapılan uygulamalarla mühendisin gözden çıkarıldığı bir ülkede mühendislik fakül-telerine her yıl 35 bin yeni giriş var. Ortalama 25 bin yeni mezun arkadaşımız oluyor. Biz bu sayıların ülkemizde bir planlamanın olmadığına göstergesi olduğunu söylüyoruz. Yeni mezun arkadaşlarımızın %25'i ve giderek artacak orandaki kısmı bu ülkede ya mesleklerini yapamayacak ya da işsiz kalacak. Bu, bu ülkenin bir gerçeği. Yatırım yok. Sanayileşme yok. Sistemin gereği yetersiz (belki de çok kötü) eğitilerek mezun olan arkadaşlar var ve sonra zorunlu üyeliğin olduğu bir meslek örgütü TMMOB bunu çözecek. Doğal ki, böyle bir söz gerçekçi değil. Anlamı değil. TMMOB, iş ve işçi bulma kurumu değil. TMMOB üyenin sorunlarının halkın sorunlarından ayrı tutulmayacağını ve sorunların emek ve meslek örgütlerinin ortak mücadelesi ile çözülebileceğini bilen ve bunu söyleyen bir örgüt. Önemli olan bu sözün gereklerini yapabilmek. Önemli olan bizi, mühendisleri, mimarları, halkımızı, ülkemiz insanını bu duruma düşüren, yoksullaştıran sistemi kavrayabilmek.